

Denis Barić – Tomislav Galović

KATEHEZA ODRASLIH U KONTEKSTU POSLANJA ŽUPNE ZAJEDNICE

*The Catecheses of adults in the context of the representative
of the parish community*

UDK: 2-472-053.8+27-774-46

Izvorni znanstveni rad
Original scientific paper
Primljeno: 10/2017.

129

Služba Božja 2118.

Sažetak

Članak se sastoji od triju dijelova. U prvome dijelu autori, uzimajući u obzir relevantne autore i izvore, obrađuju neka fundamentalna pitanja koja se odnose na jedno, ali prioritetno područje crkvenoga rada, a to je kateheza. Pritom promišljaju o identitetu župne zajednice kao povlaštenoga mjesta u kojem se kateheza događa. U drugome dijelu, aktualizira se pitanje zastupljenosti pojedinih adresata unutar kateheze s posebnim naglaskom na važnost odgoja u vjeri odraslih, te se ističu određene implikacije vezane uz veću i bolju „iskorištenost” odraslih u katehetskome djelu Crkve. U posljednjem dijelu ukazuje se na suvremene izazove u ostvarenju kateheze odraslih u župnim zajednicama te se nude određene perspektive vezane za ostvarenje kateheze odraslih u budućnosti.

Ključne riječi: župna zajednica, kateheza, kateheza odraslih, pastoralno djelovanje.

UVOD

Promišljanja o katehezi odraslih u najvećoj mjeri pronalazimo u dokumentima crkvenoga učiteljstva te u mnogobrojnim tiskovinama, stručnim člancima i studijama. Pritom uviđamo da se o katehezi odraslih progovara na različite načine, unutar različitoga konteksta, s različitoga gledišta i s najrazličitijim

no poradi toga što, između ostaloga, iz poslanja župne zajednice proizlazi njezin identitet. Poslanje župne zajednice izvorno proizlazi iz zapovijedi Isusa Krista: „Zato idite i učinite sve narode učenicima mojim! Krstite ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga! Učite ih da vrše sve što sam vam zapovjedio!” (Mt 28, 19–20).

Župna zajednica, bazična struktura Crkve⁵, tijekom povijesti prolazila je kroz različite izazove i tragala za odgovorom na pitanje: kako se ostvariti u određenome povijesnom razdoblju, tj. kako ostvariti svoje poslanje? Na tome putu od velikoga značenja jest pitanje njezina identiteta, jer u onoj mjeri u kojoj župna zajednica traga za izvornim identitetom opstaje njezino poslanje i obratno.

1.1. Identitet župne zajednice

Želeći dati odgovor na pitanje tko je, odnosno, što je župna zajednica, nalazimo se pred širokom lepezom odgovora koji nam olakšavaju potragu za otkrivanjem bogatstva izričaja i značenja župne zajednice. Tako, primjerice, Drugi vatikanski koncil u konstituciji *Sacrosanctum concilium* progovara o važnosti župne zajednice u životu Kristovih vjernika, opće i partikularne Crkve: „Kako biskup sam ne može u svojoj Crkvi uvijek i posvuda predsjedati svemu svojem stada, on mora uspostaviti zajednice vjernika, među kojima se ističu župe uređene po mjestima pod pastirom koji zamjenjuje biskupa; one na neki način predstavljaju vidljivu Crkvu rasprostranjenu po cijelom svijetu.”⁶ A uvidom u *Opći direktorij za katehezu* nailazimo na definiciju župe, odnosno župne zajednice, prema kojemu je župa „najznačajnije mjesto u kojem se oblikuje i očituje kršćanska zajednica. Ona ja pozvana biti bratska i obiteljska kuća gdje kršćani postaju svjesni da su narod Božji. [...] S druge strane, ona je redovito područje rađanja i rasta u vjeri. Zato i predstavlja vrlo prikladan zajednički prostor kako bi služenje riječi ostvareno u njoj istodobno bilo pouka, odgoj i životno iskustvo.”⁷

⁵ Župna zajednica bazična je struktura Crkve gledano u odnosu na sveopću, ali i partikularnu Crkvu. Usp. Josip ŠIMUNOVIĆ, Župna zajednica na početku trećega tisućljeća, Glas Koncila, Zagreb, 2009., str. 297.

⁶ DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Sacrosanctum concilium. Konstitucija o svetoj liturgiji* (22. XI. 1964.), u: *Dokumenti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb,⁷ 2008., br. 42. (dalje: SC).

⁷ ODK, br. 257.

Na temelju navedenoga već možemo nazreti obrise identiteta župne zajednice. No uz ove i ostale dokumente⁸ vezane uz identitet župne zajednice, valja ukazati i na *Zakonik kanonskoga prava*, koji daje definiciju župe upravo na temelju dokumenata nastalih tijekom Drugoga vatikanskog koncila, kada ističe: „Župa je određena zajednica vjernika trajno ustanovljena u partikularnoj Crkvi, za koju je pastirska briga, pod vlašću dijecezanskog biskupa, povjerena župniku kao njezinu vlastitu pastiru.”⁹ Iz ovakve definicije vidljivo je da župa ne označuje samo određeno područje, nego ponajprije zajednicu vjernika u partikularnoj Crkvi, pri čemu na važnosti dobivaju upravo vjernici laici, budući da je njihovo „djelovanje unutar crkvene zajednice toliko potrebno da bez njega ni sam apostolat pastira u većini slučajeva ne bi mogao postići svoj učinak. [... I zato] neka stalno njeguju osjećaj za biskupiju u kojoj je župa poput jedne stanice, uvijek spremni da na poziv svojega pastira posvete svoje snage biskupijskim inicijativama.”¹⁰

I *Katekizam Katoličke Crkve*, koji je svojevrsna sinteza i dokumenata Drugoga vatikanskog koncila i *Zakonika kanonskoga prava*, preuzima definiciju župe iz *Zakonika kanonskoga prava* (kan. 515), uz komunitarni dodatak: „[Župa] je mjesto u kojem se svi vjernici mogu skupiti za nedjeljno slavlje euharistije. Župa uvodi kršćanski puk u redovito oblikovani liturgijski život, sabire ga na to slavlje; uči ga spasonosnoj Kristovoj nauci; po dobrim i bratskim djelima u djelo provoditi ljubav Gospodnju.”¹¹ Upravo ovakva proširena definicija svjedoči čvrsti zajedničarski identitet župne zajednice, a to je zajedništvo za liturgijskim stolom, tj. udioništvom u Kristovu pashalnom otajstvu za koje je potrebna upravo zajednica vjernika.

⁸ Usp. DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Apostolicam actuositatem. Dekret o apostolatu laika* (18. XI. 1965.), u: *Dokumenti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb,⁷ 2008., br. 10. (dalje: AA); DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Christus Dominus. Dekret o pastirskoj službi biskupa u Crkvi* (28. X. 1965.), u: *Dokumenti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb,⁷ 2008., br. 30. (dalje: CD); DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Ad gentes. Dekret o misijskoj djelatnosti Crkve* (7. XII. 1965.), u: *Dokumenti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb,⁷ 2008., br. 36. (dalje: AG); DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Optatam totius. Dekret o odgoju i izobrazbi svećenika* (18. XI. 1965.), u: *Dokumenti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb,⁷ 2008., br. 2. (dalje: OT).

⁹ *Zakonik kanonskog prava*, proglašen vlašću pape Ivana Pavla II., s izvorima, Glas Koncila, Zagreb, 1996., kan. 515 § 1. (dalje: ZKP).

¹⁰ AA, br. 10.

¹¹ HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Katekizam katoličke Crkve*, Glas Koncila, Zagreb, 1994., br. 2179. (dalje: KKC).

Uz navedene dokumente, govor o župnoj zajednici pronalazimo i kod pojedinih autora koji promišljaju o identitetu i poslanju župne zajednice.¹²

Naposljetku, župna zajednica kakvu danas poznajemo plod je mnoštva činitelja, koji su kroz povijest utjecali na njezinu teološku misao i praksu. To su zasigurno „crkveni propisi koji reguliraju ustroj i samu ideju župe, a s druge strane tradicija i običaji specifični za određenu mjesnu Crkvu”.¹³ Činitelj je svih tih odnosa župna zajednica u današnjem klasičnom obliku.¹⁴ Je li takva župna zajednica svrsishodna u današnjim pastoralnim prilikama ili je potrebno tragati za novim modelima župne zajednice, zasigurno je pitanje koje će ostati otvoreno za buduće generacije.

1.2. Poslanje župne zajednice u perspektivi „ad intra” i „ad extra”

Danas se susrećemo s različitim načinima poslanja župne zajednice. To govori o tome koliko je ona ne samo povijesno bogata stvarnost, već i duboko ucijepljena i prepoznatljiva u današnjem vremenu. Želeći objediniti višestrukost oblika poslanja župne zajednice, na jednoj općenitoj razini, govorimo o djelovanju župne zajednice *ad intra* i *ad extra*.¹⁵

¹² Usp. J. ŠIMUNOVIĆ, Župna zajednica na početku trećega tisućljeća; Bono Zvonimir ŠAGI, *Pastoral župne zajednice*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2001.; Stjepan BALOBAN – Gordan ČRPIĆ – Dubravka PETROVIĆ ŠTEFANAC (ur.), *Župnik Franjo Jurak – uloga župnika u gradu*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2015.; Jure BRKAN, *Župa u zakonodavstvu Katoličke Crkve*, Služba Božja, Split, 2004.; Milan ŠIMUNOVIĆ, *Pastoral za novo lice Crkve*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2006.

¹³ Usp. J. BRKAN, *Župa u zakonodavstvu Katoličke Crkve*, str. 17–57.

¹⁴ Pod pojmom klasične župne zajednice misli se na najmanju administrativnu jedinicu Crkve. Tradicionalno označava zajednicu vjernika koja živi na određenom području unutar biskupije. Više o tome u: ZKP, kann. 515–552.; B. Z. ŠAGI, *Pastoral župne zajednice*, str. 249–250.

¹⁵ Izraz *ad intra* dolazi od lat. *ad* = k(a), na, do, s obzirom na, i prijedloga *intra* = unutra, iznutra, a odnosi se na djelovanje župne zajednice unutar sebe same, dok se izraz *ad extra* odnosi na djelovanje župne zajednice prema izvan, tj. prema društvu, a dolazi od lat. *ad* = k(a), na, do, s obzirom na, i prefiksa *extra* = izvan; Usp. Milan ŽEPIĆ, *Latinsko-hrvatski rječnik*, Školska knjiga, Zagreb, 2000.; Stjepan BALOBAN, *Današnji znakovi vremena i poslanje Crkve*, u: *Diacovensia*, 21 (2013.), br. 1, str. 49–50.

S obzirom na djelovanje župne zajednice *ad intra* možemo istaknuti: „navještaj Božje riječi, slavljenje sakramenata i ostalih liturgijskih čina te dijakonijsko služenje”.¹⁶

Navještaj Božje riječi prva je Kristova zadaća upućen apostolima: „Idite po svem svijetu i propovijedajte Radosnu vijest svakom stvorenju” (Mk 16, 15). Navještajem evanđelja, župna zajednica donosi Radosnu vijest svim ljudima kako bi ih potaknula da nasljeđuju i žive nauk sadržan u evanđelju. Pritom valja imati na umu da je Krist poslao apostole ispunjene Duhom Svetim, ne samo da svemu stvorenju navještaju, nego i da to „[...] naviješteno djelo spasenja također izvršavaju žrtvom i sakramentima”.¹⁷ U tom smislu, cjelokupni liturgijski život župne zajednice ima svoj vrhunac u slavlju euharistijske žrtve i sakramenata. Drugi vatikanski koncil u dekretu *Presbyterorum ordinis* ističe da se nikakva kršćanska zajednica ne može graditi „ako nema svoj korijen i stožer u slavlju presvete euharistije; od nje, dakle, mora započeti svaki odgoj za duh zajedništva”.¹⁸ A župna zajednica najdjelotvornije njeguje liturgijski život u zajedničkom slavlju nedjeljne mise. Osim slavlja presvete euharistije, i slavlje ostalih sakramenata usmjereno je na posvećenje ljudi, na izgradnju Kristova Tijela te iskazivanje štovanja Bogu. Pošto smo uvidjeli nužnost navještaja Božje riječi i slavljenje sakramenata za potpunost djelovanja župne zajednice u perspektivi *ad intra*, valja ukazati i na njezino dijakonijsko služenje. Pojam dijakonija poprimio je širok spektar značenja, a u našem kontekstu predstavlja „služenje i promicanje kraljevstva Božjeg u ljudskom društvu (služenje braći, organiziranom pomoći u raznim potrebama)”.¹⁹ To svjedočenje djelatne kršćanske ljubavi nije privatna stvar, već je „zadaća cijele crkvene zajednice koja je za nj odgovorna na općem planu, a nije povlastica jedino nekih stručno usavršenih članova ili onih koji su za to zaduženi. Ako neki oblici služenja zahtijevaju posebno velikodušne ili nadarene osobe, one moraju

¹⁶ J. ŠIMUNOVIĆ, *Župna zajednica na početku trećega tisućljeća*, str. 298.

¹⁷ SC, 6.

¹⁸ DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Presbyterorum ordinis. Dekret o službi i životu prezbitera* (7. XII. 1965.), u: *Dokumenti, Kršćanska sadašnjost, Zagreb*,⁷ 2008., br. 5. (dalje: PO).

¹⁹ Usp. Stipe NIMAC, *Služba dijakonije u postmodernom društvu*, u: *Bogoslovska smotra*, 76 (2006.), br. 4, str. 1002.

barem osjećati da ih zajednica podupire i podržava.”²⁰ U govoru o mogućnostima dijakonije u župnoj zajednici, pastoralni teolog Stipe Nimac, oslanjajući se na Karl Boppovu studiju²¹ o dijakoniji u postmodernome društvu, ističe prijedloge dijakonije u župnoj zajednici, a to su: „Pomoć kroz razna pomaganja župnog karitasa, obiteljska pomoć, pomoć starima ili mladima. [...] Pomoć u gradskim četvrtima, društvene kampanje protiv nepravde širom svijeta. [...] Rad s mladima u zajednici, formacija odraslih, službe posjećivanja bolesnika, rad sa starima i nemoćnima, pomoć beskućnicima, razne akcije prikupljanja pomoći i sl.”²²

Uz bitne značajke vezane za djelovanje župne zajednice *ad intra*, pozornost valja usmjeriti i prema djelovanju župne zajednice *ad extra*, jer župna zajednica nije svrha sama sebi, nego ima cilj učiniti sve ljude njegovim učenicima (usp. Mt 28, 19). Prihvaćajući Kristovo poslanje, ona nužno djeluje i *ad extra*, te svojim djelovanjem ostavlja vidljive tragove u društvenoj sredini, a s obzirom na djelovanje župne zajednice *ad extra* možemo istaknuti djelovanje župne zajednice u društvu na: navjestiteljskoj, odgojno-obrazovnoj, socijalno-karitativnoj i kulturno društvenoj razini.²³

Djelovanje župne zajednice u društvu na navjestiteljskoj razini, odvija se kroz navještaj Božje riječi, a svi članovi župne zajednice pozvani su naviještati Radosnu vijest ponajprije svojim svetim življenjem.²⁴ A takvo svjedočanstvo kršćanskoga života može biti put obnove i razvoja, i župne zajednice i Crkve, i samoga društva. U župnoj zajednici homilija je najčešći oblik navještanja Riječi Božje, pa se stoga ne čudimo da hrvatski biskupi u pastoralnim smjernicama na početku trećega tisućljeća ističu da su „u današnje vrijeme u propovijedanju obilno prisutna društvena pitanja konkretnog čovjeka, dakako, s religioznoga i moralnoga stajališta. Zanimanje za situaciju čovjeka, danas

²⁰ Emilio ALBERICH, *Kateheza danas. Priručnik fundamentalne katehetike*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb, 2002., str. 226.

²¹ Usp. Karl BOPP, *Diakonie in der postmodernen Gesellschaft*, u: KONFERENZ DER BAYERISCHEN PASTORALTHEOLOGEN (ur.), *Christliches Handeln. Kirche sein in der Welt von heute*, Don Bosco Verlag, München, 2004., str. 109–137.

²² S. NIMAC, *Služba dijakonije u postmodernom društvu*, str. 1009–1010.

²³ Usp. Josip ŠIMUNOVIĆ, *Djelovanje župne zajednice ad extra*, u: *Bogoslovska smotra*, 77 (2007.), br. 1, str. 249.

²⁴ Usp. PAVAO VI., *Evangelii nuntiandi – Navještanje evanđelja. Apostolski nalogor o evangelizaciji u suvremenom svijetu* (8. XII. 1975.), Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2000., br. 4. (dalje: EN).

često uzdrmanog i mučenoga gospodarskim, socijalnim i političkim problemima, znak je trajne skrbi Crkve da ljudima i narodima donese pomoć evanđeoskog svjetla i ljubavi.”²⁵ Budući da se župnoj zajednici s uspostavom demokracije otvorila mogućnost uporabe društvenih obavijesnih sredstava kao što su tisak, televizija, radio i internet, ukazala se izvrsna prilika da župna zajednica ostvari svoje navjestiteljsko poslanje koristeći se sredstvima društvenoga pripričavanja.

Djelovanje župne zajednice u društvu na odgojno-obrazovnoj razini najviše se vidi u ostvarivanju organizirane župne kateheze i vjeronauka u školi te vjerskoga odgoja u predškolskim ustanovama.²⁶ Budući da se u svakom čovjeku očituje religiozna dimenzija, koja je upisana u *habitus* njegove osobnosti, i koja se od djetinjstva razvija, ne čudimo se što djelovanje Crkve na odgojno-obrazovnoj razini ide od predškolske dobi, pa do posljednjega trenutka čovjekova života.²⁷ Osim toga, treba ukazati na socijalno-karitativno djelovanje župne zajednice koje jest vjera potvrđena djelima ljubavi. U ostvarivanju socijalno-karitativne djelatnosti u župnoj zajednici, posebno se ističe postojeće ustrojstvo župnoga Caritasa. Pritom nam valja imati na umu da je župni Caritas mnogo više od pružanja pomoći u hrani i odjeći; on ima zadaću upoznati župu s potrebama potrebitih, animirati cijelu zajednicu tako da izgrađuje osjećaj odgovornosti, povezati u župi sve one koji mogu pružiti stručnu pomoć te promovirati dragovoljstvo.²⁸

Poštujući povijest i učeći od nje, može se reći da su župne zajednice oduvijek bile nositeljice i promicateljice kulturnih vrijednota svoga kraja.²⁹ Župna zajednica ima svoje mjesto u kulturi, te je upravo kultura jedan od mostova koji spaja crkvenu i društvenu razinu djelovanja župne zajednice. Između ostaloga, „župna crkva, bez obzira na to jesu li je državne vlasti proglasile spomenikom kulture ili ne, ostavlja vidljivi pečat u lokalnim jedinicama uprave. Zato i jedna od većih pozornosti i skrbi članova župne

²⁵ HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Na svetost pozvani. Pastoralne smjernice na početku trećega tisućljeća*, Zagreb, 2002., br. 17–18. (dalje: NSP).

²⁶ Usp. ŽKuožZ, br. 100–102.

²⁷ Usp. J. ŠIMUNOVIĆ, *Župna zajednica na početku trećega tisućljeća*, str. 311.

²⁸ Usp. Milan ŠPEHAR, *Caritas i dragovoljni rad*, u: *TEOLOGIJA U ĐAKOVU, Jeremija, što vidiš?*, Pero ARAČIĆ (ur.), Zagreb, 2001., str. 18–25.

²⁹ Usp. Miroslav ČERNOGA, *Promicanje kulturnih sadržaja u životu župne zajednice*, u: *Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije*, 129 (2001.), br. 1, str. 19.

zajednice, vidi se u očuvanju i obnovi sakralnih objekata i predmeta koji su vrijedna kulturna baština Crkve i dotičnog kraja.”³⁰ Budući da je naše društvo izraslo iz kršćanske kulturne baštine i obilježeno je njome, upravo zato kršćansku kulturnu baštinu treba njegovati i prenositi sljedećim generacijama, ne samo kao dio crkvenoga, nego i društvenoga identiteta.

1.3. Župna zajednica – povlašteno mjesto kateheze

Uz obitelj, koja je temeljni činitelj u odgoju vjere, glavni je promicatelj kateheze i župna zajednica. Naime, odgoj za vjeru unutar obitelji svoj potpuni smisao zadobiva unutar katehetskoga djela župne zajednice, jer ono što pojedinac poradi raznih okolnosti nije usvojio unutar obitelji, župna zajednica u katehezi nastoji nadomjestiti, usvojiti, produbiti i učvrstiti. I budući da je glavna svrha župne kateheze „uvođenje u osobno iskustvo vjere, koje se najdjelotvornije uči, slavi i živi u konkretnoj vjerničkoj zajednici”³¹, župna zajednica mora ostati „pokretač kateheze i njezino posebno mjesto”.³²

Polazeći od činjenice da „unutarnji rast Crkve, njezino suglasje s Božjim naumom bitno ovisi o katehezi”³³, valja nam izričiti je promišljati i o ulozi župne zajednice i njezinoj odgovornosti za katehezu. Štoviše, pitanje kateheze u župnoj zajednici, usko je povezano s vlastitom odgovornošću svakoga člana za izgradnjom kršćanske zajednice. U tome smislu, kateheza je dužnost, briga i djelo cijele zajednice te je stoga na župnoj zajednici odgovornost za organizaciju kateheze.³⁴ Da je župna kateheza djelo cijele zajednice, svjedoče i brojni autori,³⁵ koji, između ostaloga, ističu, kako se „kateheza ne obraća ponajprije i isključivo pojedinim osobama, nego pred sobom ima zajednicu i njezin rast u vjeri, a to znači da je zajednica prvi i pravi naslovnik njezina zalaganja. Naime, ako se pazi na zakon spasenja u zajednici, katehetsko se djelovanje prije svega odnosi na zajednicu i na njezino dozrijeva-

³⁰ J. ŠIMUNOVIĆ, *Župna zajednica na početku trećega tisućljeća*, str. 321–322.

³¹ *ŽKUOZZ*, br. 2.

³² *CT*, br. 67.

³³ *Isto*, 15.

³⁴ Usp. *ODK*, 220.

³⁵ Usp. J. ŠIMUNOVIĆ, *Župna zajednica na početku trećega tisućljeća*; E. ALBERICH, *Kateheza danas*, i dr.

nje u vjeri.”³⁶ Iz toga proizlazi da su kateheza i župna zajednica tako povezane da u krajnjem slučaju nema jedne bez druge, odnosno nema žive župne zajednice bez razvijene župne kateheze koja na nju djeluje obnoviteljski, a, s druge strane, ne može se ostvariti prava župna kateheza bez potpore župne zajednice.³⁷

U promicanju pak župne kateheze, nadasve su velika očekivanja od župnika, na kojemu je poslanje odgojitelja u vjeri povjerene mu zajednice, briga o rastu u vjeri svih članova zajednice koja, između ostaloga, nadasve uključuje katehezu.³⁸ A pod vodstvom župnika, brigu oko kateheze imaju svi članovi župne zajednice, jer se katehetsko odgojno djelovanje ostvaruje počevši od osobite odgovornosti svakoga člana zajednice, kako bi se katehizandi aktivno inkorporirali u život zajednice.³⁹ Pritom je neizostavna i uloga župnoga pastoralnog vijeća, što možda katkada olako ispuštamo iz vida. No u Zakoniku kanonskoga prava jasno čitamo: „neka vjernici članovi pastoralnoga vijeća zajedno s onima koji snagom svoje službe sudjeluju u pastoralnoj brizi za župu pomažu da se unaprjeđuje pastoralna djelatnost.”⁴⁰

2. KATEHEZA ODRASLIH UNUTAR POSLANJA ŽUPNE ZAJEDNICE

U svijetu naglih kulturno-društvenih promjena koje snažno oblikuju život kršćana, svoje poslanje vrši i Crkva koja se uvijek suočava s novim izazovima i zadacima. Jedno od poslanja Crkve jest i ono katehetsko. Pritom mislimo na odgoj u vjeri svih dobnih skupina, odnosno svih članova jedne zajednice među kojima je ona župna ipak najkonkretnija u kojoj se ostvaruje kateheza. Stoga, valja pokušati odgovoriti na niz temeljnih pitanja koja se odnose na katehezu unutar župne zajednice, s posebnim naglaskom na katehezu odraslih unutar pastora župne zajednice. Sve nas to potiče na snažnije promišljanje i prepoznavanje aktualnih zadataka katehetskoga djela Crkve, analogno tome i župne zajednice.

³⁶ Milan Ivanović, župna kateheza – kateheza zajednice. *Nužnost pastoralno-katehetskih zaokreta*, u: *Diacovensia*, 7 (2009), br. 1, str. 6.

³⁷ Usp. Milan Ivanović, *Uloga župne zajednice u katehetskom pastoralu*, u: *Kateheza*, 11 (1999), br. 1, str. 7-36.

³⁸ Usp. ZKP, kan. 9 kan. 8.

³⁹ Usp. J. Ivanović, župna zajednica na početku trećega tisućljeća, str. 9-10 ODK, br. 10.

⁴⁰ ZKP, kan. 36.

2.1. Pojmovna određenost kateheze

Imajući pred sobom činjenicu da je kateheza stvarnost stara kao i Crkva,⁴¹ valja nam se pitati: što se krije iza naziva kateheza i koje značenje ona ima danas?

Prvo pisano svjedočanstvo o katehezi nalazimo u Novome zavjetu, u Isusovu poučavanju učenika i mnoštva, u tumačenju Uskrsloga učenicima na putu u Emaus i u brojnim drugim tekstovima Novoga zavjeta. Pojam *kateheza* izvodimo od glagola *κατηχέω* (*kateheo*) koji se sastoji od prefiksa *κατα* (*kata*) koji znači: 'odozgor', 'niz', 'prema', 'na' i glagola *ηχέω* (*eheo*), koji znači: 'ječati', 'šumjeti', 'oriti se'; 'pustiti da odjekne', 'da odzvoni', 'da zazveči'.⁴² Na tragu navedenoga, može se reći da glagol *κατηχέω* (*kateheo*) u kontekstu Novoga zavjeta označava pouku o sadržaju kršćanske vjere, koja poziva ljude na obraćenje i nastoji ih dublje poučiti o otajstvima vjere te ide za tim da riječ Božja nađe odjeka u slušateljima, da nanovo zaživi u njihovim ušima i srcima u svome punom spasenjskom izričaju, kako bi u njima izazvala odgovor vjere.

Drugo važno razdoblje za razumijevanje pojma kateheze započinje u postapostolsko i otačko vrijeme. Naime, u drugom i trećem stoljeću, grčka imenica *κατήχησις* (*katehesis*), počinje označavati formalno razdoblje poučavanja u vjeri, vezano uz inicijaciju odraslih u kršćanska otajstva i slavlje tih otajstava u okviru katekumenata, ali i uz postkršno razdoblje mistagogije.⁴³ U VI. i VII. stoljeću s nestankom antičkoga katekumenata, dolazi do modifikacije pojmovlja vezanih uz katehezu. Ono što se nekad odnosilo na odrasle kandidate za krštenje, sada je preneseno na djecu pod latiniziranim nazivom *catechizatio*.⁴⁴ Stoga glagol *catechizare* počinje označavati pitanja koja su upućena kandidatu za krštenje, odnosno kumu ili kumi djeteta, osobito s obzirom na poznavanje Vjerovanja i Očenaša. A glavni oblik kateheze u srednjem vijeku bila je katehetska propovijed i obiteljska kateheza.

⁴¹ Više o datiranju kateheze, vidi u: Emilio ALBERICH, *Katehetika između pedagogije i teologije: podvojenost predmeta u potrazi za priznanjem*, u: *Kateheza*, 23 (2001.) br. 2, str. 162-163.

⁴² Usp. Rudolf AMERL (ur.), *Grčko-hrvatski rječnik Novoga zavjeta*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb,² 2000., str. 102-103.

⁴³ Usp. A. Th. FILIPOVIĆ, *U službi zrelosti vjere i rasta osoba*, str. 13.

⁴⁴ Usp. Alojzije ČONDIĆ, *Stanje i perspektive katekumenata*, u: *Služba Božja*, 51 (2011.) br. 1, str. 78; A. Th. FILIPOVIĆ, *U službi zrelosti vjere i rasta osoba*, str. 14.

U novom vijeku, nadasve u XVI. stoljeću s protureformacijom, prevlast preuzima pojam *catechizatio*, koji se sve više veže uz katekizam kao knjigu po uzoru na Lutherove katekizme, odnosno knjigu svih važnih vjerskih istina, a koja je strukturirana po načelu pitanje-odgovor. Tako kateheza zadobiva naziv katekizam, jer se veže uz njega. Takvo stanje stagnacije, mogli bismo okarakterizirati kao svojevrsnu krizu kateheze, koja traje sve do kraja XIX. stoljeća kada se počinje razvijati katehetski pokret, koji seže sve do Drugoga vatikanskog koncila. Katehetski pokret uključivao je „više ili manje organizirano djelo sve većeg broja izravnih djelatnika, znanstvenika i animatora, međusobno povezanih”⁴⁵, a sastojao se od niza ideja i pothvata usmjerenih na obnovu i jačanje kateheze u Crkvi. Posredstvom katehetskoga pokreta nanovo se revalorizirao izvorni naziv kateheza koji se tumači u svjetlu promijenjenih kulturnih i povijesnih okolnosti.⁴⁶

Uz navedena razdoblja, nadasve plodonosno vrijeme za katehezu započinje razdobljem Drugoga vatikanskog koncila. Sam Koncil, iako ne govori eksplicitno o katehezi, nanovo ispituje bitne odrednice kateheze, kroz riječ Božju, vjeru i Crkvu.⁴⁷ Valja istaknuti da je Koncil dao veliki doprinos katehetskoj misli koja je uslijedila po završetku Koncila. Naime, u tom razdoblju nastaju brojni katehetski dokumenti pri čemu imamo priliku vidjeti da se kateheza nanovo vraća izvorima, na tragu je autentičnoga novozavjetnog shvaćanja.⁴⁸

Naposljetku, može se reći kako je današnji pojam kateheza izrastao iz Isusova poučavanja, a posredstvom povijesnih danosti došlo je do njegove modifikacije, kako bi konačno u današnjem shvaćanju, bio plod prepoznavanja znakova vremena i vraćanja na izvore. A sve to poradi ispunjenja temeljnoga Isusova poslanja: „Zato idite i učinite sve narode učenicima mojim! Krstite ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga! Učite ih da vrše sve što sam vam zapovjedio!” (Mt 28, 19–20).

⁴⁵ Usp. Ubaldo GIANETTO, *Katehetski pokret*, u: Marko PRANJIC (ur.), *Religijsko-pedagoško katehetski leksikon*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb, 1991., str. 321.

⁴⁶ Usp. *Isto*.

⁴⁷ Usp. DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Gaudium et spes. Pastoralna konstitucija o Crkvi u svremenom svijetu* (7. XII. 1965.), u: *Dokumenti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb,⁷ 2008., br. 40 (dalje: GS); DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Dei Verbum. Dogmatska konstitucija o božanskoj objavi* (18. XI. 1965.), u: *Dokumenti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb,⁷ 2008., br. 7 (dalje: DV).

⁴⁸ Usp. *ODK*, br. 67; *CT*, br. 14.

2.2. Svrha i cilj kateheze

Da bismo mogli govoriti o svrsi i ciljevima kateheze, moramo nužno razumjeti što se misli pod pojmom svrha i ciljevi. Oba pojma obuhvaćaju raznolika značenja, a mi ćemo se fokusirati na njihovo značenje unutar katehetskoga područja. Tako, primjerice, pojam svrha ima šire značenje od ciljeva, a obuhvaća „opći cilj prema kojemu teži određeno djelovanje ili proces”.⁴⁹ S druge strane, ciljevi su konkretniji i određeniji od pojma svrhe, a „unutar katehetskog puta, cilj je anticipirano iznošenje rezultata samog procesa, izraženo kroz ono što su katehizandi konačno usvojili”.⁵⁰

Nakon Drugoga vatikanskog koncila, kateheza ponovo zadobiva posebno mjesto među mnogobrojnim oblicima crkvenoga rada. O katehezi, njezinoj svrsi i ciljevima nanovo progovaraju svi službeni crkveni katehetski dokumenti, koji bogatstvom svojih izričaja pridonose ispravnome shvaćanju kateheze. U tom smislu, *Opći katehetski direktorij* kada govori o svrsi kateheze ističe da katehetski oblik pouke ide za tim „da vjera u ljudima preko proučavanja postane živa, svjesna i djelotvorna”.⁵¹ A uvidom u *Opći direktorij za katehezu*, nailazimo na promišljanje o glavnoj svrsi kateheze, koja se očituje u „prenošenju evanđelja, i zajedništvu s Isusom Kristom.”⁵² Na tom tragu je i Apostolska pobudnica *Catechesi Tradendae* koja ističe da je glavna svrha kateheze „uvesti čovjeka ne samo u dodir, nego u zajednicu, u bliskost s Isusom Kristom”.⁵³ I *Katekizam katoličke Crkve* promišlja o svrsi kateheze, potvrđujući njezinu kristološku svrhovitost, jer je glavna svrha kateheze uvoditi u zajedništvo s Isusom Kristom.⁵⁴ A govor o svrsi i ciljevima kateheze dobiva svoj potpuni smisao tamo gdje se konkretno provodi u djelo pastoralni plan i program. Toga su svjesni i hrvatski biskupi kada, oslanjajući se na *Opći direktorij za katehezu*, objavljuju katehetski dokument Župna kateheza u obnovi župne zajednice. Plan i program. Posebnost je ovoga dokumenta u tome što hrvatski biskupi u našim prilika-

⁴⁹ Emilio ALBERICH – Ambrosie BINZ, *Odrasli i kateheza. Elementi katehetske metodologije za odraslu dob*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb, 2002., str. 121.

⁵⁰ E. ALBERICH – A. BINZ, *Odrasli i kateheza*, str. 122.

⁵¹ OKD, br. 17.

⁵² Usp. ODK, br. 78–81.

⁵³ CT, br. 5.

⁵⁴ Usp. KKC, br. 426.

ma promišljaju i tragaju za novim licem kateheze. Pritom navode da glavnu svrhu župne kateheze vide unutar trajnoga rasta u vjeri svih članova župne zajednice, drugim riječima, zajedništvo u Kristu svih živih vjerničkih krugova.⁵⁵

Pošto smo utvrdili svrhu kateheze, pozornost valja usmjeriti prema ciljevima kateheze budući da oni ostvaruju svrhu kateheze. Kako svjedoči *Katekizam katoličke Crkve*, „svrha kateheze ostvaruje se preko različitih zadaća.”⁵⁶ Stoga nam se valja pitati: koje su to zadaće – ciljevi unutar katehetskoga procesa i što bi katehizandi morali usvojiti kako bi se ispunila svrha, tj. opći cilj kojem kateheza teži? Pritom valja naglasiti da se nalazimo pred širokim spektrom ciljeva koje je, poradi lakšega razumijevanja, ipak potrebno suziti na one bitne, tj. temeljne. U tom smislu, temeljni ciljevi koje kateheza mora promicati i poticati jesu: „obraćenje, upoznavanje i dozrijevanje stavova vjere, liturgijski odgoj, moralno obrazovanje, molitva, odgoj za život u zajednici, inicijacija za poslanje i kršćansko djelovanje”.⁵⁷

Naposljetku, valja reći da govor o svrsi i ciljevima kateheze nikada ne zastarijeva, štoviše, potrebno je uvijek i iznova tragati za svrhom kateheze, jer je traganje za svrhom traganje za bliskošću s Isusom Kristom. A da bi se svrha kateheze mogla ostvariti, u tom naumu pomažu temeljni ciljevi kateheze, koji ostvaruju njezinu svrhu. Svi su ti ciljevi nužni, budući da je za „životnost ljudskog organizma potrebno da djeluju svi njegovi organi, tako je za sazrijevanje kršćanskog života potrebno njegovati sve njegove dimenzije. [...] Ako kateheza zanemari jednu od njih, kršćanska vjera neće postići cjelovit razvoj.”⁵⁸

2.3. Odrasli – „neiskorišteni” adresati kateheze

Jedno od učestalih pitanja koja nam se nameću pri govoru o katehezi jest i pitanje zastupljenosti pojedinih adresata unutar katehetskoga djela Crkve. U tom smislu, trajno smo pozvani promišljati o prioritetu odraslih u katehezi, provedbi kateheze odraslih u župnim zajednicama te što se može učiniti da bi odrasli bili više „iskorišteni” unutar kateheze župne zajednice.

⁵⁵ Usp. ŽKuožZ, br. 5–9.

⁵⁶ Usp. *KKC*, br. 166–167.

⁵⁷ Usp. *ODK*, br. 82–89.; Emilio ALBERICH, *Crkvena kateheza. Rasprava o fundamentalnoj katehatici*, katehetski salezijanski centar, Zagreb, 2002., str. 115–122.

⁵⁸ *ODK*, br. 79.

Nakon Drugoga vatikanskog koncila prioritarno i povlašteno mjesto u katehetskom djelu Crkve zauzimaju upravo odrasli. Tome u prilog ide i činjenica da svi službeni crkveni katehetski dokumenti nakon Drugoga vatikanskog koncila ističu katehezu za odrasle kao glavni oblik kateheze.⁵⁹ Vidljivo je, dakle, u postkoncilskom razdoblju nova pastoralna opredijeljenost koja je usmjerena na odrasle adresate, budući da „u mjeri u kojoj se kateheza sve jasnije usredotočuje na svijet djece i adolescenata, stalno se osjeća potreba da se pastoral proširi katehezom odraslih”.⁶⁰ Doduše, takva pastoralna opredijeljenost i ne čudi s obzirom na povlašteni status koji su odrasli uživali unutar katehetskoga procesa tijekom povijesti Crkve. Dovoljno se samo prisjetiti dobro razrađenoga antičkog katekumenata, službe kumova, te srednjovjekovne uloge roditelja u katehizaciji djece.⁶¹

Budući da se katehiziranje događa unutar župne zajednice, koja je bazična struktura partikularne Crkve, valja nam promišljati i o katehezi odraslih u hrvatskim prilikama. Dugo vremena nije bilo govora o katehezi odraslih sve dok se hrvatsko društvo nije suočilo s velikim promjenama na društvenom i političkom području, a koje su ostavile tragove i u crkvenom životu, i u njezinu pastoralno-katehetskom djelovanju. U novim društvenim prilikama do izražaja je došla žeđ za transcendentnim i duhovnim, što je posljedično dovelo do velikoga broja obraćenja. Od generacija koje su rođene i odrasle u komunističkom jednonumlju, znatan dio nije bio kršten, te je tražio pristupanje kršćanstvu i krštenjem ulazak u Katoličku Crkvu.⁶² To vrijeme obilježeno je i određenim nesnalaženjem dušobrižnika, stoga hrvatski biskupi iskazuju djelatnu brigu za odrasle te 1993. pružaju pomoć pastoralnim djelatnicima preko uputa za ostvarivanje katekumenata u našim prilikama, nazvanima *Pristup odraslih u kršćanstvo*.⁶³ Uz navedene upute, 2000. godine hrvatski biskupi objavljuju i novi Plan i program za župnu katehezu *Župna kateheza u obnovi*

⁵⁹ Usp. OKD, br. 20.; CT, br. 43.

⁶⁰ E. ALBERICH – A. BINZ, *Odrasli i kateheza*, str. 22.

⁶¹ Više o brizi Crkve za odrasle, te značenju kumstva i antičkog katekumenata, vidi u: A. ČONDIĆ, *Stanje i perspektive katekumenata*, str. 75–80.

⁶² Usp. Josip BALOBAN, *Društveno – kulturno ozračje u kojem se događa katehizacija*, u: *Bogoslovska smotra*, 70 (1998.), br. 3, str. 415–419.

⁶³ HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Pristup odraslih u kršćanstvo. Upute za ostvarivanje katekumenata* u našim prilikama, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1993.

župne zajednice, gdje se naglašava, između ostaloga, da je nedvojbeno „u našoj Crkvi potreban odlučniji zaokret prema evangelizaciji, odnosno prema katehezi odraslih. Sama činjenica da se sve češće susrećemo s religioznim infantilizmom odraslih, čija se vjera svela na vršenje nekih običaja, ispražnjenih od pravih vjerskih sadržaja, dovoljno govori o hitnoj potrebi rada s odraslima. [...] Tako roditelji ne samo da ne mogu pratiti djecu u odgoju u vjeri, već svojim životom ili izjašnjavanjem o vjeri često ometaju pravu inicijaciju.”⁶⁴

Unatoč tomu što uviđamo da opća i partikularna Crkva prepoznaju odrasle kao prioritetne naslovnike kateheze, u konkretnosti trenutka susrećemo se s nepostojanjem i(li) nedostatkom kateheze odraslih u župnim zajednicama. Primjera radi, Povjerenstvo za župnu katehezu Zagrebačke nadbiskupije početkom 2011. provelo je anketu o provođenju župne kateheze u župama Zagrebačke nadbiskupije. Rezultati ankete bili su obeshrabrujući, naime, tek 11 % župnih zajednica provodi katehezu odraslih. Još je više zabrinjavajući podatak bio u katehiziranju obiteljskih zajednica, jer tek 7 % župnih zajednica navodi redovitu katehezu obiteljskih zajednica.⁶⁵

Uz sve navedeno, valja nam promišljati što se može učiniti da bi odrasli bili više „iskorišteni” unutar katehiziranja župne zajednice. Nedvojbeno je da pritom treba paziti na sadržaj kateheze i na prikladan način izlaganja istina vjere, ali i o temama koje se otvaraju u susretu življenja vjere s pitanjima koja nameće suvremeno društvo.⁶⁶ Stoga i ne čudi poziv svetoga Ivana Pavla II. koji ističe kako je Crkva „pozvana da katehezi posveti svoje najbolje zalihe i snage ne štedeći napore, umor i materijalna sredstva da je što bolje organizira i da obrazuje sposobno osoblje”.⁶⁷ U tom smislu, valja imati pred sobom i župnike kojima je povjereni briga za vjernike u župnoj zajednici, jer upravo zastupljenost kateheze u svakidašnjoj praksi najčešće ovisi o „stupnju odgovornosti i savjesnosti kojima župnik ostvaruje povjerene mu

⁶⁴ ŽKuožz, br. 17.

⁶⁵ Usp. TISKOVNI URED ZAGREBAČKE NADBISKUPIJE, *Predstavljanje projekta kateheza za odrasle* (6. XI. 2013.), u: <http://www.zg-nadbiskupija.hr/dokumenti/predstavljen-projekt-kateheza-za-odrasle> (15. XII. 2016.).

⁶⁶ Usp. TAJNIŠTVO DRUGE SINODE ZAGREBAČKE NADBISKUPIJE., *Instrumentum laboris – Radni dokument Druge sinode Zagrebačke nadbiskupije* (3. X. 2015.), Glas Koncila, Zagreb, 2015., br. 83 (dalje: IL).

⁶⁷ CT, br. 15.

službe nastojeći graditi župno zajedništvo”.⁶⁸ Uz župnika, koji je po svom poslanju zadužen za kvalitetnu i dobro usmjerenu katehezu, i katehete su suodgovorni po svom poslanju za impostaciju kateheze. U skladu s tim, biskupijski katehetski pastoral mora potpunu predanost posvetiti formaciji vjernika laika za katehete, jer „bilo koje pastoralno djelovanje, koje se u svojem ostvarenju ne bi oslanjalo na istinski formirane i pripremljene osobe, dovodi u pitanje svoju kvalitetu”.⁶⁹

Naposljetku, iz svega dosad rečenog vidljiva je svojevrsna kontradiktornost koja se sastoji u tome da opća i partikularna Crkva prepoznaje odrasle kao prioritete adresate kateheze, a praksa župnih zajednica u Republici Hrvatskoj u najvećoj mjeri „demantira” tu pastoralnu opredijeljenost. Stoga će u budućnosti velika odgovornost biti na našim partikularnim Crkvama da uzmognu snage, volje i sredstava kako bi se nadišle krize koje su se nadvile nad katehezom.

2.4. Sadržaj kateheze odraslih

Unatoč tome što bi odrasli trebali imati pastoralni prioritet unutar katehetskoga poslanja Crkve, ipak uočavamo da nisu dovoljno zastupljeni unutar navedenog poslanja. S obzirom na to, valja nam promišljati o sadržaju kateheze, jer sâm sadržaj jedan je od činitelja koji umnogome može pridonijeti tome hoće li se odrastao čovjek prepoznati unutar njega i odlučiti za sudjelovanje u katehezi.

Govoreći o sadržaju kateheze odraslih, valja istaknuti kako nije primarni cilj kateheze odraslih da se kršćani suoče s problemom „vjerskog neznanja”, niti je rješenje u tome da se tradicionalna kateheza djece i mladih protegne na svijet odraslih. Radi se o mnogo ozbiljnijem i složenijem pothvatu, kako ističu mnogi autori, ali i crkveno učiteljstvo, a to je da „kateheza odraslih mora postati ‘odraslom’ katehezom.”⁷⁰ Pritom je riječ o takvoj katehezi koja je bitno označena evangelizacijskom dimenzijom koja ima

⁶⁸ Marijan BENKOVIĆ, *Prenošenje vjere iz perspektive župnika*, u: *Riječki teološki časopis*, 19 (2011.), br. 1, str. 108.

⁶⁹ *ODK*, br. 234.

⁷⁰ *Usp. OKD*, br. 92; *CT*, br. 43; *ODK*, br. 172; J. ŠIMUNOVIĆ, *Župna zajednica na početku trećega tisućljeća*, 101; Milan ŠIMUNOVIĆ, *Religiozni odgoj i kateheza u sadašnjim previranjima* (sinteza rada XVIII. katehetske ljetne škole), u: *Kateheza*, 13 (1991.), br. 1, str. 80–84.

snažnu zajedničarsku dinamiku, koja je u službi obnove Crkve, koja nije zatvorena u svijet odraslih, nego se promišlja unutar općega pastoralnog plana; i koja je, nadasve, u službi promicanja vjere odraslih vjernika. Takva kateheza mora biti sva kristocentrična, to će reći, glede sadržaja: „da preko nje želimo predati ne svaki od nas svoju vlastitu nauku ili nauku nekoga drugog učitelja, nego naučavanje Isusa Krista, onu istinu koju on priopćuje, ili točnije: onu istinu koja je On.”⁷¹ A da bi se posredovala ona istina koju Isus Krist priopćuje, posebnu pozornost valja posvetiti cjelovitom sadržaju, pri čemu kateheta ne može na svoju ruku birati iz poklada vjere što mu odgovora, već „da bi prinos vlastite vjere bio savršen, onaj koji postaje Kristov učenik ima pravo dobiti ‘riječ vjere’ ne okrnjenu, iskrivljenu ili umanjenu, nego punu i cjelovitu, u punoj njezinoj strogosti i snazi”.⁷²

Uz naznačeni kriterij globalnosti i integriteta, tj. posredovanje cjelovitosti kršćanskoga sadržaja, moramo imati u vidu i kriterij funkcionalnosti. To znači da se unutar određenoga katehetskog projekta, kriterijem funkcionalnosti sadržaji „moraju birati i određivati u funkciji općih i posebnih ciljeva samog projekta. To je načelo u sebi logično i shvatljivo: različiti su sadržaji u modelu pripreme na brak ili u pripremi na katekumenat. [...] Naime, sadržaji su različiti upravo zbog ciljeva koje treba postići u svakome određenom slučaju. Kriterij funkcionalnosti mora podsjetiti na to da zadaća kateheze odraslih nije samo izložiti ili predstaviti cjelokupnost vjere, a još manje indoktrinirati, nego je njezina zadaća prije svega poticati proces rasta u vjeri, poštujući ritam sazrijevanja odrasle osobe.”⁷³

Uz opće kriterije, za izbor sadržaja u katehezi, posebnu pozornost valja usmjeriti i prema osnovnim elementima, tj. kriterijima za određivanje sadržaja kateheze za odrasle. S katehetskoga stajališta iznimno je važan izbor primjerenih sadržaja i način određivanja i predstavljanja tih sadržaja.⁷⁴ Stoga se na umu moraju imati pokazatelji koji imaju svoj temelj i opravdanje bilo u obilježjima odrasle osobe kao subjekta kateheze odraslih, bilo u potrebama i obilježjima sazrijevanja vjere. U tom smislu, najvažniji formalni pokazatelji za predstavljanje i obradbu sadr-

⁷¹ CT, br. 6.

⁷² CT, br. 30.

⁷³ E. ALBERICH – A. BINZ, *Odrasli i kateheza*, str. 146.

⁷⁴ Usp. A. Th. FILIPOVIĆ, *U službi zrelosti vjere i rasta osoba*, str. 30.

žaja u katehezi odraslih, može se obuhvatiti pojmovima: „značajnost, bitnost, zrelost, inkulturacija i dijalog”.⁷⁵

Dakle, prvi je formalni pokazatelj koji valja prihvatiti u katehezi odraslih značajnost. Odrastao vjernik „[...] osjeća posebnu potrebu da se u katehezi govori o stvarnim problemima, da produblјivanje vjere bude promišljanje vlastitog života i vlastite situacije”.⁷⁶ Iz toga proizlazi da sadržaj kateheze mora biti nužno u korelaciji sa životom katehizanda. Uz značajnost, drugi pokazatelj koji utječe na izbor sadržaja jest bitnost. Naime, „snažno se osjeća potreba da se ponovo otkriju bitni elementi i srž vjere na jasan i razgovijetan način. Kateheza odraslih mora među svoje ciljeve uvesti ponovo otkrivanje i ponovo određivanje kršćanskog identiteta i prema tome voditi prema životnom usredotočenju vjere, prema srži.”⁷⁷ Kateheza odraslih, uz navedene pokazatelje, pri izboru sadržaja mora se odlikovati i zrelošću sadržaja. Poziv je to što važniji, jer se kateheza „obraća pojedincima koji su pozvani preuzeti društvene odgovornosti različitog tipa”.⁷⁸ Stoga nije primjereno da se u radu s odraslima bira onaj sadržaj koji će biti „djetinjast” i „razočaravajući” za odrasloga adresata, već je potrebno da odrasli naslovnik postane subjekt kateheze, koji je aktivan i odgovoran za vlastiti rast u zreloj vjeri. Sljedeći pokazatelj koji kateheza mora prihvatiti jest inkulturacija. Problem odnosa vjere i kulture već je duže vrijeme prisutan u Crkvi. Vjera kao i Crkva nije isključivo navezana ni na koju rasu ili narodnost, ni uz kakav poseban način života, ni uz kakav stari ili novi običaj.⁷⁹ Evanđelje nema ulogu protivnika ili nijekanja kulture, nego dok se u nju utjelovlјuje prihvaća njezine pozitivne vrednote, prožima ih i preoblikuje. Stoga je na katehezi zadatak da „dobro što se nalazi u srcu i pameti ljudi ili u posebnim obredima ili kulturama naroda ne samo ne propadne, nego da se pročisti, podigne i usavrši na slavu Božju”.⁸⁰ I samo će se tako postići da kateheza donese evanđelje u srce kulture i kultura. Posljednji pokazatelj koji kateheza mora prihvatiti pri izboru sadržaja jest dijalog. Vrijednost dijaloga i iskreno prihvaćanje pluralizma također pripadaju kulturnoj svijesti našega vremena. U tom smislu,

⁷⁵ Usp. E. ALBERICH – A. BINZ, *Odrasli i kateheza*, str. 152–161.

⁷⁶ *Isto*, str. 151.

⁷⁷ *Isto*, str. 152.

⁷⁸ *ODK*, br. 173.

⁷⁹ Usp. *EN*, br. 20.

⁸⁰ *LG*, br. 17.

važan kriterij za odabir sadržaja u katehezi odraslih jest „odnos prema zadaći odgoja vjernika na dijalog i na suradnju s onima s kojima ne dijele uvjerenja te napor promišljanja vjere u svjetlu kulturnog i religijskog sučeljavanja”.⁸¹ Pritom nadasve valja izdvojiti ekumenizam, dijalog s nekršćanskim religijama i dijalog s različitim kulturnim strujama. Na taj kriterij posebno upozorava i papa Ivan Pavao II. koji ističe kako će kateheza njegovati dijalog, samo onda kada „se potruži da pripravi djecu i mlade kao i odrasle katolike da žive s nekatolicima, potvrđujući svoj katolički identitet i poštujući vjeru drugih”.⁸²

Konačno, možemo uvidjeti kako nije nimalo lako i jednostavno govoriti o sadržaju kateheze odraslih. Naime, odgoj za zrelu vjeru pretpostavlja i zreli sadržaj. A samo u onoj mjeri u kojoj će kateheza tragati za zrelim sadržajem, ona će biti u službi „odrasle” kateheze.

3. PERSPEKTIVE I OSTVARENJA KATEHEZE ODRASLIH U BUDUĆNOSTI

Nakon promišljanja o prioritetu kateheze odraslih unutar poslanja župne zajednice, pozornost valja usmjeriti i prema drugim suvremenim izazovima koje susrećemo u radu s odraslim vjernicima, a tiču se ostvarenja kateheze odraslih u budućnosti. To pak znači promišljati o aktualnim izazovima koje susrećemo u radu s odraslim vjernicima, kako bismo na njihovim temeljima mogli nazreti možebitne perspektive i ostvarenja kateheze odraslih u budućnosti. Važno je da na te izazove kateheza pazi, jer u onoj mjeri u kojoj kateheza bude spremna odgovoriti na suvremene izazove, o tome će ovisiti njezina impostacija u budućnosti. Kao dio pastoralnog djelovanja Crkve, između ostalog, i kateheza odraslih suočava se s najezdom novih „vrijednosti” satkanih u suvremenoj kulturno-društvenoj paradigmi, koje neupitno utječu na impostaciju kateheze odraslih i zahtijevaju traganje za adekvatnim rješenjima.

3.1. *Suvremeni izazovi u ostvarenju kateheze odraslih*

Svaki je čovjek religiozno biće i takav je po svojoj naravi usmjeren na Boga. Od početka ljudskoga života na zemlji u nje-

⁸¹ □. A□B□□IC□ □ A. BIN□, *Odrasli i kateheza*, str. 1□□.

⁸² CT, br. 32.

mu se očituju tragovi religioznosti, koji su vidljivi kroz obred, umjetnost i kulturu. Čovjek traži Boga, jer ga je On stvorio, a taj Bog ujedno ga poziva i pomaže mu da ga traži, da ga upozna i da ga ljubi svim svojim silama.⁸³ U tom smislu, tragajući za Bogom, suvremeni čovjek traga za temeljnim odgovorima na pitanja o vjeri, a zasigurno od bitnoga značenja bit će i činjenica tko će mu ponuditi te odgovore, tj. gdje će suvremeni čovjek utažiti žeđ za transcendentnim?

Međutim, pitanje od krucijalne važnosti katkada jest: zašto suvremeni čovjek čežnju za transcendentnim jedva traži (i)li uopće ne traži ili ne nalazi u Crkvi, tj. u katehezi. Drugim riječima, koji su to suvremeni izazovi koji utječu na negativnu evaluaciju kateheze odraslih? Odgovor na postavljeno pitanje nije jednostavan, jer se radi o nizu društvenih okolnosti koje utječu na nepovoljnu evaluaciju kateheze među odraslima, no radi lakšega razumijevanja potrebno je nabrojiti neke ključne suvremene izazove koji neposredno imaju reperkusiju na katehezu. Tako, primjerice, kada pojedini autori govore o suvremenim izazovima kateheze, između ostaloga, osobito ističu: „gubitak smisla, individualizam, pluralizam, vjersku indiferentnost i vjersko neznanje.”⁸⁴

O kriznim okolnostima koje utječu na katehezu odraslih progovara i Benedikt XVI., naglašavajući kako je na djelu svojevrzni „vjerski analfabetizam”.⁸⁵ Pritom ističe kako je vjersko neznanje mnogih osoba i vjernika katolika najveći problem našega doba te se s tim problemom valja odlučno suočiti. Između ostaloga, naglašava da se vjersko neznanje očituje u dvama oblicima: nedovoljno poznavanje osobe Isusa Krista te nepoznavanje uzvišenosti njegovih univerzalnih pouka za traženje značenja života i dobra. To neznanje priječi nove naraštaje da shvate povijest i da se osjete sljedbenicima tradicije koja je oblikovala život, društvo, umjetnost i europsku kulturu.⁸⁶ U tom vidu, kateheza odraslih, tj. rad s odraslima, može biti jedna od mogućnosti odgovora

⁸³ Usp. KKC, br. 1.

⁸⁴ Usp. Jakov JUKIĆ, *Budućnost religije. Sveto u vremenu svjetovnosti*, Matica hrvatska, Split, 1991., str. 207–258.; Valentina Blaženka MANDARIĆ, *Mladi integrirani i(li) marginalizirani*, Glas Koncila, Zagreb, str. 40–80.

⁸⁵ Usp. Carol GLATZ, *Pope Benedict: Ignorance of faith risk creating cafeteria Catholics* (12. X. 2012.), u: <https://www.ncronline.org/news/vatican/pope-benedict-ignorance-faith-risks-creating-cafeteria-catholics> (20. VI. 2017.).

⁸⁶ Usp. BENEDIKT XVI., *Address of his holiness Benedict XVI. to a group of bishops from the french episcopal conference on their „ad limina” visit* (17. XI. 2012.),

na potrebe suvremenoga čovjeka. Nije tu riječ o katehezi koja će biti shvaćena kao alternativa drugim ponudama, već je riječ o katehezi koja će njegovati kršćanski pristup koji nije ponajprije pristup na razini ideja i sučeljavanja s idejama, nego na razini osobnoga odnosa prema Bogu i čovjeku; jer ideje se mogu odbacivati, ljudi ne.⁸⁷ Snaga kateheze očitovat će se ponajprije u snazi da konkretnim životnim problemima dadne smisao, ne nekim naukovanjem, već vlastitim iskustvom katehete koji će katehizanda pratiti do susreta s Kristom.

Naposljetku, čovjekova žeđ za transcendentnim, te za smislom života danas je više nego izložena opasnostima od kojih suvremeni čovjek ne može pobjeći, a kateheza može biti izvrsno sredstvo u odgovoru na potrebe suvremenog čovjeka za smislom života. Uzimajući u obzir tu činjenicu, može se zaključiti da je kateheza pozvana prepoznavati prepreke i ponuditi adekvatno rješenje u odgovoru na potrebe suvremenoga čovjeka, tj. kroz zajednički hod svjedočiti Krista. Taj zadatak nije nimalo jednostavan, jer je potrebna hrabrost biti drugačiji, hrabrost vjere u uzvišene ideale koje u sebi nosi Kristova poruka te uvjerenje kako su ti ideali ostvarivi. Konačno, u onoj mjeri u kojoj će kateheza odgovoriti na potrebe suvremenog života, ovisit će njezina impo-
stacija u župnoj zajednici.

3.2. *Nositelji kateheze i njihova formacija*

Imajući pred sobom suvremeni govor o katehezi i sve bitne činitelje koji tvore katehezu odraslih, valja paziti i na pitanje nositelja kateheze te njihove formacije. Na tom tragu valja promišljati o službi kateheta i njihovoj formaciji koju bi morali proći s obzirom na suvremenu situaciju koja neupitno utječe na promjenu paradigme glede nositelja kateheze i njihove formacije. Poradi lakšega izričaja, naše težnje mogli bismo svesti na temeljno pitanje: tko su župni katehete i koju bi formaciju morali proći?

u: https://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/en/speeches/2012/november/documents/hf_ben-xvi_spe_20121117_ad-limina-francia.html (30. I. 2017.).

⁸⁷ Usp. Jakov JUKIĆ, *Nove društvene prilike i ezoterično-okulturna religioznost*, u: Mijo NIKIĆ (ur.), *Novi religiozni pokreti*, Zbornik radova znanstvenog simpozija Filozofsko-teološkog instituta i Filozofskog fakulteta Družbe Isusove u Zagrebu o novim religioznim pokretima, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb, 1997., str. 146–147.

Otkako je glavnina pastoralnih snaga usmjerena na vjeronauk u školi, a župna kateheza na neki način došla u pitanje ili se često svela samo na kratku, više neposrednu pripremu za sakramente, postalo je nejasnim pitanje profila župnoga katehete. Naime, dok je lik vjeroučitelja u školi definiran, to se ne može reći za župnoga katehetu.⁸⁸ Dodatnu pomutnju stvara i konkretna praksa u župnim zajednicama u kojoj se katkada događa da katehezu vodi osoba koja nije prošla dostatnu formaciju. Stoga, prvi korak u profiliranju župnoga katehete treba tražiti u odgovoru na pitanje: tko je pozvan biti župni kateheta? U traganju za tim odgovorima, valja posegnuti za dokumentima crkvenog učiteljstva koji jasno progovaraju o nositeljima kateheze.

Na temelju *Zakonika kanonskog prava* župnik je prvi kateheta unutar župne zajednice. Naime, on se brine „da se vjera mladih i odraslih različitim oblicima i pothvatima utvrđuje, rasvjetljuje i razvija”.⁸⁹ To će reći, da se zauzima za zajednicu vjernika kako bi se prikladno formirala i došla do kršćanske zrelosti. Uz župnika, i župna zajednica treba preuzeti brigu za rast i odgoj u vjeri svih svojih članova, što znači da ona preuzima ulogu katehete te uz župnika postaje jedan od nositelja kateheze. Naime, „za katehezu je odgovorna cijela kršćanska zajednica. [...] Kateheza je odgojno djelovanje koje se ostvaruje počevši od osobite odgovornosti svakog člana zajednice, u zajedničarskom okružju ili ozračju bogatom odnosima, kako bi se katekumeni i katehizandi aktivno inkorporirali u život zajednice.”⁹⁰ U novije vrijeme, napose s Drugim vatikanskim koncilom u središte promišljanja dolazi govor o dostojanstvu i jednakosti svih članova Crkve, pri čemu se ukazuje na nužnost angažiranosti vjernika laika u poslanju Crkve. Osim općega poziva na apostolat „neki laici se osjećaju iznutra pozvanima od Boga da prihvate zadaću katehete”.⁹¹ Tako, uz potporu župnika i župne zajednice i vjernici laici mogu obnašati službu katehetā. Zasiurno se nameće pitanje: tko su vjernici laici koji bi obnašali službu katehetā? Odgovor na to pitanje nije jednoznačan, ali se može svesti na nekoliko kategorija vjernika. Tako bi, primjerice, službu katehete mogli obnašati voditelji posebnih vjerničkih zajednica, oni koji su završili filo-

⁸⁸ Usp. Ivica PAŽIN, *Vjeronauk u školi. Izabrane teme*, Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu, Đakovo, 2010., str. 107–149.

⁸⁹ *ZKP*, kan. 777.

⁹⁰ *ODK*, br. 220.

⁹¹ *ODK*, br. 231.

zofsko-teološki studij ili studij religiozne pedagogije i katehetike te primjereni kršćani.⁹²

Nakon što smo ustanovili tko su i tko bi mogli biti župni katehete, drugo pitanje od velikoga značenja za ovu temu bit će: koju bi formaciju katehete morali proći s obzirom na aktualni društveno-religijski trenutak? Nedvojbeno je da suvremena situacija potiče na promjenu mentaliteta u Crkvi posebice s obzirom na katehezu odraslih, odnosno na formaciju onih koji su nositelji kateheze. Od kateheze doktrinarnoga tipa treba doći do kateheze zajedništva, gdje će odrasli moći iznijeti svoje mišljenje, a ne samo biti pasivni slušači.⁹³ Naime, sâm poziv nije dovoljan da bi netko bio župni kateheta, zbog čega treba više brige posvetiti katehetskom poslanju vjernika – budućih nositelja kateheze, a to znači i školovanju na stručnim institutima ili školama, iako i nisu na razini teoloških učilišta, ali uključuju dostatnu teološko-katehetsku naobrazbu.⁹⁴ Nema sumnje da se u ovakvim kriznim trenucima za katehezu Crkva ne može pomiriti s aktualnim stanjem, već joj predstoji važan zadatak definiranja novoga lika župnoga katehete. Tu problematiku prepoznaju i vjernici Zagrebačke nadbiskupije, čije će čežnje usvojiti *Radni dokument Druge sinode Zagrebačke nadbiskupije*, koji pritom ističe da „[...] jedno od aktualnih pitanja koje se nameće, ne samo kao izazov nego i kao obveza, jest formacija župnih kateheta. U Nadbiskupiji raste svijest o važnosti župnih kateheta koji će se potpuno posvetiti katehezi i u zajedništvu sa svećenicima i biskupom pridonijeti promicanju župne kateheze.”⁹⁵ To, nadalje, znači da je zadatak mjesne Crkve raditi na formaciji laičkih crkvenih zvanja, odnosno na liniji osnovnoga usmjerenja Drugoga vatikanskog koncila, na poštovanju i sazrijevanju laikata u različitim oblicima sudjelovanja i suodgovornosti. Naime, iznimno zahtjevan zadatak župne kateheze ne može se svesti samo na župnika, već razgranatost župne kateheze zahtijeva očito i veće uključenje vjernika laika. Kada je riječ o formaciji kateheta, nužno se name-

⁹² Usp. ŽKuoZZ, br. 96. Kada govorimo o filozofsko-teološkom studiju, te studiju religiozne pedagogije i katehetike, valja napomenuti kako je riječ je o studijima koji studente osposobljavaju, iako ne isključivo, ali ponajprije za specifične i iznimno zahtjevne crkvene službe među kojima se, između ostalog, ističe služba katehete. Usp. Ružica RAZUM, *Identitet i poslanje magistara teologije te religijske pedagogije i katehetike*, u: *Bogoslovska smotra*, 83 (2013.), br. 4, str. 731–732.

⁹³ Usp. A. Th. FILIPOVIĆ, *U službi zrelosti vjere i rasta osoba*, str. 51–53.

⁹⁴ ŽKuoZZ, br. 96–99.

⁹⁵ *IL*, br. 84.

će pitanje programa škole za župnoga katehetu, tj. pitanje: koja bi područja morala obuhvatiti škola za župnoga katehetu? Pri odgovoru na to pitanje potrebno je paziti na to da nam je danas potrebno novo usmjerenje župne kateheze kako ona ne bi bila preslika školskoga vjeronauka. Jednako, potrebno je paziti na to da kateheza ne padne u zamku formalnoga ispunjavanja uvjeta za primanje sakramenata, već da ide za tim „da kršćane dovede do tješnjeg sjedinjenja s Kristom, do življe prisutnosti s Duhom Svetim, s njegovim djelom, darovima i pozivima, kako bi bolje mogli preuzeti apostolske odgovornosti kršćanskoga života”.⁹⁶ U tom smislu, od velike važnosti bit će formacija kateheta koji će biti spremni pružiti razloge osobne vjere i nade te biti svjedoci, učitelji u vjeri i odgojitelji današnjega čovjeka. A kako bi mogli biti istinski svjedoci vjere, kako navode hrvatski biskupi, njihova formacija morala bi obuhvaćati: „antropološko, teološko, ekleziološko-pastoralno i metodološko područje”.⁹⁷

Naposljetku, vidljivo je kako pitanje nositelja kateheze i njihove formacije nije nimalo jednostavno, već iziskuje velike napore u traganju za odgovorima. Navedeno promišljanje nema intenciju nikoga osuditi niti tražiti krivce za trenutačno stanje u formaciji župnih kateheta, već razmotriti navedenu realnost u nadi da će se nešto uspjeti učiniti glede ovoga pitanja.

3.3. *Budućnost kateheze odraslih u hrvatskim prilikama*

Imajući u vidu dosad rečeno te na temelju dosadašnjih spoznaja, valja pokušati nazreti impostaciju kateheze odraslih u budućnosti. U promišljanju o budućnosti kateheze odraslih treba se voditi pitanjima koje redovito znamo čuti ili pak čitati u katoličkim tiskovinama, publikacijama i stručnim člancima, a, između ostaloga, tiču se ostvarivosti kateheze odraslih u budućnosti, primjerice: što nedostaje katehezi odraslih da bude ostvariva? Je li ostvariva? U nekim župama jest, u mnogima ne! Zašto je tomu tako?

Polazeći od suvremene situacije, više je nego li jasno da stara i još prisutna tridentska paradigma kateheze, koja je isključivo ili pretežno doktrinarnoga tipa, u novim prilikama ne može opstati. Promišljanje o izmijenjenoj društveno-kulturnoj paradi-

⁹⁶ KKC, br. 1309.

⁹⁷ Što obuhvaća svako od navedenih područja, vidi u: ŽKUOŽŽ, br. 98-99.

gmi sve jače odjekuje kako u znanstvenim krugovima tako i na razini mjesnih Crkava gdje se postavljaju mnogobrojna pitanja od kojih se jasno ističe: kako u okolnostima promijenjene društveno-kulturne paradigme posredovati odraslima sadržaj kršćanske vjere kroz katehezu, odnosno, što nedostaje katehezi da bude ostvariva?⁹⁸ Sve nas to, govoreći na jednoj općoj razini, potiče na ulaganje znatnoga napora u promišljanju novoga modela kateheze koji bi bio primjereniji postkršćanskom kontekstu.

Iako je posvećena velika briga i uloženi značajan napor u ostvarenju kateheze odraslih, i od crkvenoga učiteljstva i od znanstvenih krugova, u mnogim župnim zajednicama kateheza odraslih i dalje nije ostvariva. Stoga, valja nam se pitati: koji to razlozi priječe provedbu kateheze odraslih? Odgovor na postavljeno pitanje nije nimalo jednostavan jer stvarno stanje i potrebe kateheze u Hrvatskoj nisu cjelovito i sustavno istraženi, iako se o njima na različitim razinama promišlja i piše. A mnogi autori, kada govore o ključnim problemima koji priječe kateheze odraslih, navode: „Nezainteresiranost za promjene, izostanak sustavnog itenarija koji je sveden na prigodnu katehezu ili povremenu formaciju, nedostatak kvalificiranog osoblja, autentičnost govora, nedostatak metodičko-didaktičkih sredstava, prevelika udaljenost radnog mjesta od prebivališta itd.”⁹⁹ Sve su to problemi koji tište katehezu odraslih unutar mnogih župnih zajednica te zahtijevaju žurno preispitivanje dosadašnjega načina rada odgovornih za katehezu.

Ako pođemo od činjenice da katehezi odraslih među mnogobrojnim oblicima crkvenog rada pripada povlašteno mjesto, to se mora očitovati i u praksi, posebice u nadvladavanju krize kateheze s obzirom na aktualnu kulturno-društvenu paradigmu.¹⁰⁰ To će reći da je od presudne važnosti koliko će svi odgovorni za katehezu, čitajući znakove vremena, uočavati nužnost novih pristupa

⁹⁸ Usp. ZAGREBAČKA NADBISKUPIJA, *Međunarodni simpozij o katehezi mladih i novim medijima u kontekstu promjene antropološko-kulturne paradigme* (20. V. 2015), u: <http://www.zg-nadbiskupija.hr/mobile.aspx?id=19096> (1. V. 2017.); Ana Thea FILIPOVIĆ, *Aktualna pitanja religijske pedagogije i katehetike*, u: *Bogoslovska smotra*, 76 (2006.), br. 1, str. 152–156.; Milan ŠIMUNOVIĆ, *Kateheza prvenstvena zadaća Crkve*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, str. 651–672; ŽKuožZ, br. 103–104.

⁹⁹ Usp. A. Th. FILIPOVIĆ, *U službi zrelosti vjere i rasta osoba*, str. 135–159; M. ŠIMUNOVIĆ, *Kateheza prvenstvena zadaća Crkve*, str. 632–664; Josip ŠIMUNOVIĆ, *Župna zajednica na početku trećega tisućljeća*, str. 168–181.

¹⁰⁰ Usp. ŽKuožZ, br. 40.

u odgoju vjere u svijetu koji se trajno mijenja. Dakle, budućnost kateheze ovisit će, između ostaloga, o sposobnosti odgovornih da prepoznaju suvremene izazove te inkorporiraju i inkulturiraju u katehezu one sadržaje koji će odgovoriti na potrebe suvremenoga čovjeka. Naime, današnja vjera više nije samo vjera nasljeđa, već je ona vjera izbora, drugim riječima, suvremena se kateheza ne može voditi očuvanjem postojeće situacije, već mora katehizanda uvjeravati da treba svakodnevno izabirati, opredjeljivati se za Krista i odgovarati na pitanja koja mu postavlja život.

U tom smislu, od velikoga značenja jest usmjerenje Hrvatske biskupske konferencije koja donosi sustavan Plan i program župne kateheze. Naime, hrvatski biskupi prepoznaju ozbiljnost situacije te u skladu s našim prilikama usmjeravaju katehezu koju vide u zajedništvu živih vjerničkih krugova po modelu *celebratio catechetica*. Riječ je o promijeni lika vjernika, župne zajednice i Crkve, koja proizlazi iz koncilske vizije Crkve kao zajednice Božjega naroda.¹⁰¹ Na toj crti, razmišlja se o župi kao zajednici zajednica koje će omogućiti rast u vjeri i veću suodgovornost svih vjernika. Bit malih zajednica jest grupiranje vjernika po afinitetu, a u njima se događa različitost ponude izvan stereotipnoga pastoralna jednakog za sve. Tako se čuva, bitna dimenzija Crkve, a to je eklezijalno zajedništvo u kojemu se omogućuje međugeneracijsko prenošenje vjere.

Promišljanje o perspektivama i ostvarenjima kateheze odraslih u budućnosti, nužno uključuje i ustrajanje u promjeni mentaliteta cijele župne zajednice na čelu sa župnikom. Cijela župna zajednica odgovorna je za impostaciju kateheze, te je pozvana uočavati i tragati za novim pristupima u odgoju vjere. To će reći, da se promjene ne događaju izvana, već ih je potrebno pobuditi iznutra, tj. članovi su župne zajednice suodgovorni za katehezu. Oni, „mali” ljudi, svjedočanstvom kršćanskog života u najvećoj mjeri mogu mijenjati mentalitet župne zajednice, pa samim time i Crkve.¹⁰²

Konačno, čini se da ekspanzija suvremene kulturno-društvene paradigme dovodi u pitanje dosadašnje modele kateheze te u konačnici priječi provedbu kateheze odraslih. Međutim, istodobno je i poticaj odgovornima za katehezu da bi nanovo pro-

¹⁰¹ Usp. LG, br. 8.; ŽKUROŽZ, br. 7–9.

¹⁰² Usp. R. RAZUM, *Identitet i poslanje magistara teologije te religijske pedagogije i katehetike*, str. 731–735.

mišljali o izvorima i temeljnim sadržajima kršćanske vjere, sve u svrhu pronalaska najpovoljnijega modela kateheze odraslih u budućnosti. Ta zadaća nije nimalo laka, dapače zahtijeva ulaganje znatnih napora i sredstava u ostvarenju konačnoga cilja. Crkva je do sada uvijek znala čitati znakove vremena i pravodobno odgovoriti na zahtjeve situacije, stoga nema sumnje da će i u budućnosti oslušivati i pratiti razvoj situacije te pravodobno iznjedrili nova usmjerenja kateheze odraslih.

ZAKLJUČAK

U okolnostima suvremenoga svijeta, prepunoga raznovrsnih izazova, danas se više nego li ikada osjeća potreba za kvalitetnom katehezom odraslih. Takva kateheza može biti svojevrsan odgovor pastoralnoga djela Crkve na temeljne potrebe suvremenoga čovjeka za odnosom, tj. osobnim susretom sa sobom, bližnjim i Bogom. Jedno je od prioriternih područja crkvenoga rada kateheza, a župna je zajednica povlašteno mjesto u kojem se kateheza događa, pri čemu svi članovi župne zajednice imaju odgovornost da u skladu s vlastitim darovima i karizmama sudjeluju u impostaciji kateheze i na taj način pridonose izgradnji župne zajednice. Među mnogobrojnim adresatima kateheze, odraslima pripada prioriterno mjesto, na što upućuju i brojni crkveni dokumenti, a što posljedično upućuje i na danas toliko puta opetovanu potrebu aktualizacije permanentnoga rasta u vjeri. Pritom valja istaknuti da kateheza odraslih pretpostavlja ozbiljnost i stručnost te da nije podložna sadržajnim i metodičkim improvizacijama, a uz navedeno, valja paziti i na „znakove vremena”, jer okolnosti u kojima se kateheza događa bitno se iz dana u dan mijenjaju. Suvremeni izazovi u ostvarenju kateheze odraslih nukaju nas na davanje možebitne perspektive i ostvarenja kateheze odraslih u budućnosti. Pritom je od presudne važnosti osobna odgovornost, tj. ustrajanje u promjeni mentaliteta cijele župne zajednice na čelu sa župnikom, kako bi čitajući znakove vremena, uočavali nužnost novih pristupa u odgoju vjere. U budućnosti je glede tih pitanja potrebno još razboritije promišljati, jer cjelokupno pastoralno djelo Crkve ovisi o svim njezinim članovima.

THE CATECHESSES OF ADULTS IN THE CONTEXT OF THE
REPRESENTATIVE OF THE PARISH COMMUNITY

Summary

The article consists of three parts. In the first part the authors, taking into consideration the relevant authors and sources, handle some of the fundamental questions which refer to a single, but an area of high priority in the field of church doing, and that is catechesis. While doing that, the authors are deliberating the identity of the parish community as a privileged place in which catechesis occurs. The second part updates the question of representation of every addressee of the catechesis with a special accent on the importance of education in the faith of the adults, with asserting specific implications bound to a greater and better „usage” of adults in the catechetical doing of the Church. The last part indicates the contemporary challenges in the achievement of the catechesis of adults in parish communities with offering certain perspectives connected to the achievement of adult catechesis in the future.

Keywords: *parish community, catechesis, adult catechesis, pastoral activity.*